Kaip elgtis su „sunkiais“ vaikais?

Pastebėkite vaiko poreikius

Nekibkite dėl netinkamo vaiko elgesio, blogas elgesys yra tik paviršius, o viduje – kenčianti vaiko širdelė. Išsiskiriantis ir nepriimtinas vaiko poelgis yra ne kas kita, o pagalbos šauksmas, todėl jūsų pareiga ne apkaltinti ar nubausti vaiką už blogą elgesį, o išsiaiškinti, kokie vaiko poreikiai yra slopinami, kodėl jis negali gyventi džiugiai ir laimingai. Gali būti, kad jam trūksta tikro ir nuoširdaus jūsų dėmesio, gal jį skriaudžia ir pravardžiuoja vaikai, gal jis nesusitvarko su per dideliais aplinkos reikalavimais, o gal yra patyręs emocinę traumą ir jam reikia jūsų pagalbos, palaikymo ir supratingumo. Kartais netinkamo vaiko elgesio priežastis būna elementarus miego trūkumas, pervargimas ar alkis, todėl užtenka pagarbiai ir rūpestingai patenkinti šiuos vaiko poreikius ir blogas elgesys liaujasi.

Išklausykite vaiko motyvus

Jeigu vaikas pasielgė netinkamai, būtinai pasikalbėkite su juo apie tai, išklausykite vaiko nuomonę, tegu jis papasakoja, kaip jam viskas atrodė, kaip jis supranta savo elgesį, jo priežastis, motyvus ir galimas pasekmes. Stenkitės kalbėti kuo mažiau, svarbiausia – kantriai ir supratingai išklausyti viską, ką vaikas nori pasakyti. Labai dažnai vaikų motyvai būna kilnūs ir geranoriški, tačiau elgesys gali būti netinkamas. Pavyzdžiui, mergaitė prabangų vilnonį mamos megztinį išneša į lauką, kad apklotų mažus kačiukus – elgesio motyvas labai puikus: atjauta, gailestis, geraširdiškumas, tačiau elgesys netinkamas, megztinis turi būti mamos spintoje, o ne lauke. Todėl tokiu atveju nereikėtų bausti dukters už tai, kad išnešė megztinį, o surasti seną, nereikalingą drabužį ir jį panaudoti kačiukams sušildyti. Kitas pavyzdys: pradinukas parduotuvėje paėmė vieną saldainį ir norėjo jį išsinešti pro kasas – trumpiau tariant – bandė vogti. Pasikalbėjus paaiškėjo, kad jo klasėje

mokosi vaikas iš labai neturtingos šeimos, ir jis saldainius gali valgyti tik sapnuose arba fantazijose. Todėl „vagišius“ iš geraširdiškumo ir gailesčio norėjo padovanoti saldainį bendraklasiui, tik neturėjo pinigų jam nupirkti. Todėl, užuot nubaudę vaiką už vagystę, kartu su juo nupirkite saldainių ir nuneškite neturtingam draugui.

Paaiškinkite apie netinkamą elgesį

Kartais vaikai tiesiog nežino, kas galima, o kas – ne. Jeigu žadate vaiką vestis ten, kur reikės laikytis tylos (į teatrą, bažnyčią, kapines ir pan.), būtinai prieš eidami pasikalbėkite, kad ten reikės pabūti tyliai ir susikaupus, ir paaiškinkite, kodėl taip elgtis reikia. Jeigu pastebite, kad vaikas ima kitų daiktus nesiklausęs, tai irgi būtinai paaiškinkite, kad taip daryti nereikia, papasakokite, kaip jaučiasi tie žmonės, kurių daiktus jis pasisavino. Labai svarbu tėvams patiems laikytis taisyklių, kurios nustatomos vaikui: jeigu tėvai patys keikiasi ir agresyviai elgiasi, o vaikui tai draudžia, jam

nebeaišku, ar klausyti tėvų žodžių, ar mokytis iš tėvų elgesio. Jeigu mama knaisiojasi po vaiko stalčius ir skaito jo dienoraštį, tai ir vaikas išmoks nepaisyti kitų žmonių ribų ir gali net pradėti vogti.

Nekritikuokite vaiko asmenybės

Labai svarbu, kalbantis apie vaiko netinkamą elgesį, neklijuoti etikečių, nesmerkti, nekaltinti ir nekritikuoti jo asmenybės, o tiksliai pasakyti, ką ir kaip jis padarė negerai ir kokio elgesio jūs tikitės. Jeigu vaikas pažadėjo ir nesusitvarkė žaislų, tai vietoje: „Tu užuomarša ir tinginys“ reikėtų pasakyti: „Aš nusiminiau, kad tu nesusitvarkei žaislų, dabar kambarys atrodo apgriautas.“ Jeigu vaikas įspyrė broliui, tai vietoje: „Tu tikras mušeika, nieko iš tavęs gero neišeis“, geriau pasakyti: „Atrodo, tu labai supykai ant brolio, bet mušti jo negalima, reikėtų dabar su juo pasikalbėti ir susitaikyti.“

Suteikite laisvės ir erdvės

Svarbiausia priimti vaiką tokį, koks yra. Tai nereiškia, kad galima jam viską leisti ir toleruoti bet kokį jo elgesį, tačiau kad ir kaip jis pasielgtų, reikėtų tikėti, jog širdyje vaikas yra geranoriškas. Taip pat svarbu tiesiog mylėti savo vaiką netgi tada, kai jis elgiasi nepriimtinai ir provokuojančiai. Jeigu vaikas yra labai aktyvus, suteikite jam galimybę išsidūkti, pasportuoti ir pasiausti ten, kur jis niekam netrukdytų ir nieko neužgautų. Jeigu vaikas yra uždaras ir drovus, neverskite jo kalbėtis su pirmais sutiktais žmonėmis, nestumkite jo į kiemą, į būrelius, tegu pats pasirenka veiklą, kuri jam maloni, tegu pabūna atsiskyręs tiek, kiek jam norisi. Jeigu vaikas linkęs fantazuoti, turi lakią vaizduotę, paskatinkite kurti pasakas, istorijas, gal net knygą, jeigu pats nemoka rašyti, užrašykite jūs. Jeigu vaikas labai jautrus, greitai apsiverkia, tai nedrauskite jam verkti, negėdinkite ir nekaltinkite jo dėl ašarų, geriau pasišnekėkite, kas būtent jam taip graudu ir jausminga.

Svarbu nepamiršti, kad kiekvienas vaikas turi platų ir nepakartojamą savo vidinį pasaulį, todėl geriau bandyti suprasti ir pažinti vaiką, o ne kritikuoti ir drausti viską, kas neatitinka mūsų susikurtų standartų.

Parengė psichologė Odeta Čiapienė